

มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา *

LEGAL MEASURES TO PROMOTE EDUCATIONAL EQUALITY

ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์¹, อภิภัสร์ ปาसानะเก² และ สาลินี ลิขิตพัฒนกุล³

Chaiwat Pomphithak¹, Apipat Pasanaga² and Salinee Likitpattanakul³

¹⁻³คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

¹⁻³Faculty of Law, The Eastern University of Management and Technology, Thailand

Corresponding Author's Email: chaiwat0106@gmail.com

Received 23 January 2025; Revised 12 April 2025; Accepted 18 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาในประเทศไทย โดยวิเคราะห์กฎหมายสำคัญทั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกรอบที่รัฐใช้ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในพื้นที่ชนบทและห่างไกล โดยเด็กจำนวนมากประสบปัญหาขาดแคลนทรัพยากร ครูผู้สอนที่มีคุณภาพ และข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ แม้กฎหมายกำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เป็นสิทธิที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะในบทความมุ่งเน้นการพัฒนากฎหมายและนโยบายที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในประเทศไทย เพื่อเสริมสร้างระบบการศึกษาที่ยั่งยืน โดยเน้นการปรับใช้แนวทางที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นความจำเป็นของกรอบกฎหมายที่ชัดเจน ครอบคลุม และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่เป็นธรรมและตอบสนองความหลากหลายของประชากรในระยะยาว

คำสำคัญ มาตรการทางกฎหมาย, ความเสมอภาค, การศึกษา, ความเหลื่อมล้ำ

Citation

* ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์, อภิภัสร์ ปาसानะเก และ สาลินี ลิขิตพัฒนกุล. (2568). มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(1), 142-158.

Chaiwat Pomphithak, Apipat Pasanaga and Salinee Likitpattanakul. (2025). Legal measures to promote educational equality. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(1), 142-158.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

Abstract

This academic article examines legal measures to promote educational equity in Thailand, analyzing key legislations such as the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017), the National Education Act B.E. 2542 (1999), and the Education for Persons with Disabilities Act B.E. 2551 (2008). These laws serve as frameworks for the government to address educational disparities. However, inequality in education remains a significant challenge, particularly in rural and remote areas, where many children face a lack of resources, access to qualified teachers, and economic constraints, despite the legal provision of 12 years of free basic education.

The article emphasizes the need to develop laws and policies tailored to the specific needs of target groups in Thailand to foster a sustainable education system. It highlights the importance of adapting successful international approaches to suit the local context, reflecting the necessity of a clear, comprehensive, and enforceable legal framework. Such measures aim to establish an equitable education system that accommodates diversity and ensures fairness for all population groups in the long term.

Keywords: Legal measures, equity, education, disparity

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคนในชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชาติให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะเฉพาะ รวมไปถึงมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงให้ความสำคัญกับระบบการศึกษา และการจัดการการศึกษาในอันดับต้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเป็นการวางแผนการจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค

ทางสังคมมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อผู้ถือการบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือแม้กระทั่งแผนการศึกษาแห่งชาติล้วนให้ความสำคัญ และวางแผนในการกำหนดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระดับ ทุกประเภทและการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สุนทรผลไท จันทระ, สมพร ปานดำ, ธนาคาร คุ่มภัย, รัตนภรณ์ ชียงคະบุตร, 2565) อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และรัฐธรรมนูญยังให้ความสำคัญเรื่องความเท่าเทียมในการศึกษาโดยจัดให้มีกองทุนทางการศึกษาเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 54 วรรคหก โดยกำหนด “ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณ ให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุน ได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วยทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าว อย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 วรรคหก) อีกทั้งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) หมวดหมายที่ 12 ที่กำหนดว่าไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต การมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการยกระดับคุณภาพความเสมอภาคและประสิทธิภาพ ทางการศึกษา เป็นกฎหมายเฉพาะโดยมีโครงสร้างของ

กฎหมายประกอบด้วย หลักการและเหตุผล คำนิยาม และมาตรการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 คือการมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570)

อย่างไรก็ตามปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษากำลังลุกลามอย่างหนักในระบบการศึกษาของประเทศไทย เด็กนักเรียนในบางโรงเรียนขาดแคลนครู และทรัพยากรด้านต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กฤษฎา ขาวเรือง, ศาสตรา แก้วแพง, 2564) และในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในเรื่องขนาดของสถานศึกษา และจำนวนผู้เรียน ทำให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนแตกต่างกันไปด้วยซึ่งปัญหาดังกล่าว ถือว่าเป็นปัญหาด้านการเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มีปัญหาหลายประการที่เกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาในประเทศไทยมีประเด็นสำคัญบางประการ อาทิ

1. ความแตกต่างในการเข้าถึง นักเรียนจำนวนมากในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกลประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เนื่องจากขาดโรงเรียน การคมนาคม และทรัพยากรทางการศึกษา สิ่งนี้นำไปสู่โอกาสในการเรียนรู้ที่ไม่เท่าเทียมกัน บางโรงเรียนอาจมีครูสอนไม่ครบทุกห้องเรียน และมีครูไม่ครบตามรายวิชาที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษา (ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์, 2558)

2. ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม นักเรียนจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยมักจะประสบปัญหาในการใช้จ่ายด้านการศึกษา เช่น ค่าเล่าเรียน อุปกรณ์การเรียน และรูปแบบภาระทางการเงินนี้อาจขัดขวางความสามารถในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันที่สุดในที่สุด

3. คุณภาพการศึกษา คุณภาพการศึกษาระหว่างเขตเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โรงเรียนในเมืองมักจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีกว่า ครูที่มีคุณสมบัติและกิจกรรมนอกหลักสูตรที่หลากหลาย ในทางตรงกันข้าม โรงเรียนในชนบทมักขาดทรัพยากรและพยายามดิ้นรนเพื่อดึงดูดครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

4. อุปสรรคทางภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวเขา เผชิญกับอุปสรรคทางภาษา เนื่องจากหลักสูตรสอนเป็นภาษาไทยเป็นหลัก ซึ่งอาจขัดขวางความสามารถในการทำความเข้าใจและมีส่วนร่วมกับเนื้อหาทางการศึกษาอย่างถ่องแท้ การจัดการปัญหาเหล่านี้ต้องใช้แนวทางที่มีหลายแง่มุม รวมถึงการรับประกันการเข้าถึงการศึกษาที่เท่าเทียมกัน การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ชนบท การให้การสนับสนุนทางการเงินแก่นักเรียนที่ด้อยโอกาส ส่งเสริมการสอนแบบครอบครัว และการจัดการกับความแตกต่างทางเพศ

จากความเป็นมาของปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นที่ต้องการลดความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาในทุกระดับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเสมอภาค การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรสามารถเข้าถึงได้ โดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม ในการจัดการกับความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาสามารถรับประกันได้ว่าทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการประสบความสำเร็จและช่วยเหลือสังคม ซึ่งสามารถทำได้โดยการนำนโยบายและความคิดริเริ่มที่ให้การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน การลงทุนในชุมชนผู้ด้อยโอกาส และการสนับสนุนนักเรียนจากกลุ่มชายขอบ เมื่อร่วมมือกันจะสามารถทำงานเพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ครอบคลุมและยุติธรรมมากขึ้นสำหรับทุกคน

ผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษาเกิดจากการกระจายโอกาสและทรัพยากรทางการเรียนรู้ที่ไม่เสมอภาคกัน ส่งผลในหลายมิติทั้งต่อบุคคลและสังคมโดยรวม ในมุมมองทางสังคมวิทยา การศึกษาเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทในการปลูกฝังความรู้ ชัดเจนทางสังคม และเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถขยับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมได้ ด้วยเหตุนี้ ระบบการศึกษาจึงควรเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผ่านการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ (สุรียานนท์ พลสิม, 2563) การศึกษาถือเป็นการเสริมสร้างทุนมนุษย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 4 ขององค์การสหประชาชาติที่เน้นการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง แนวทางของกระทรวงศึกษาธิการไทยตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นมา ก็ชี้ไปในทิศทางเดียวกัน (ธนกร วรพิทักษานนท์ และ ศยามล เจริญรัตน์, 2565)

ผลกระทบของความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษา

1. การเข้าถึงโอกาสที่จำกัด กลุ่มที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาอาจไม่มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลหรืออาชีพ ส่งผลให้ติดอยู่ในวังวนของความยากจนและความเสียเปรียบทางสังคม

2. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เมื่อโอกาสทางการศึกษาไม่เสมอภาค ช่องว่างระหว่างกลุ่มที่มีและไม่มีการศึกษาจะยิ่งกว้างขึ้น ผู้ขาดโอกาสอาจหางานที่ดีไม่ได้ ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของตนเอง

3. ลดความคล่องตัวทางสังคม แม้การศึกษาจะช่วยให้บุคคลยกระดับสถานะทางสังคมได้ แต่ความไม่เสมอภาคกลับเป็นอุปสรรค ทำให้กลุ่มด้อยโอกาสยากที่จะก้าวข้ามข้อจำกัดของตน

4. บั่นทอนความสามัคคีทางสังคม การศึกษามีบทบาทในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม แต่ความไม่เท่าเทียมกันอาจนำไปสู่การแบ่งแยก อคติ และลดทอนความร่วมมือระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ

5. ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต

การศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพและการรับรู้ข้อมูลด้านสุขภาวะ ความไม่เท่าเทียมจึงอาจนำไปสู่สุขภาพที่ถดถอยและอายุขัยที่สั้นลง

การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเป็นกุญแจสู่การสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและครอบคลุม เมื่อประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียม ย่อมส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าทางสังคมและลดช่องว่างระหว่างชนชั้น นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำในการศึกษาอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในสายตานานาชาติ เมื่อสังคมไทยยังมีช่องว่างด้านการศึกษา ก็อาจถูกมองว่าไม่ยุติธรรม ขาดความสามารถในการพัฒนากำลังคนที่มีทักษะเพื่อแข่งขันในเวทีโลก ในทางกลับกัน ความพยายามของภาครัฐในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ย่อมส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาของชาวต่างชาติได้อย่างยั่งยืน

รูปแบบวิธีการ มาตรการ และกฎหมายเกี่ยวข้องกับ กฎหมายต่างประเทศ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรองและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เพื่อเป็นแนวทางใน

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลก แม้ไม่ใช่สนธิสัญญาระหว่างประเทศ แต่ถือเป็นกฎหมายจารีตระหว่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ พึงยึดถือ ปฏิญญานี้ยังเป็นรากฐานสำคัญของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศหลายฉบับ รวมถึงกติการะหว่างประเทศที่ว่าด้วยสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ปิยะนุช ฐิติพัฒนะ, 2546)

ซึ่งในข้อที่ 26 กำหนดสิทธิในการศึกษา ดังนี้

1. ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา และขั้นพื้นฐาน การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาอาชีพจะต้องเป็นการทั่วไปและการศึกษาระดับที่สูงขึ้นไปจะต้องเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคสำหรับทุกคนบนพื้นฐานของคุณสมบัติความเหมาะสม

2. การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ชันติธรรมและมิตรภาพระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติหรือศาสนาทั้งหมดและจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

3. ผู้ปกครองย่อมมีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกประเภทการศึกษาให้แก่บุตรของตน (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 2491)

กฎหมายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) ในประเทศเยอรมัน

การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในประเทศเยอรมัน คือการเตรียมความพร้อมให้แก่พลเมืองเพื่อการรับผิดชอบต่อประเทศในอนาคต การสร้าง “คนเยอรมัน” ด้วยการศึกษารายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แบบที่เรียกว่า Civic Education หรือการศึกษาเพื่อสร้างคนเยอรมันนั้น คือการให้ความสำคัญทั้งการศึกษากับการเมืองที่คนเยอรมันจะต้องมีความรู้และเรียนรู้ไปทั้ง 2 เรื่อง นั่นหมายถึง การนำเอาการศึกษากับการเมืองมาเชื่อมโยงกันเพราะโดยปกติแล้วกิจกรรมทั้ง 2 ด้านมีอยู่แล้วในสังคมแต่ก็มักไม่มีการเชื่อมโยงกันแต่สำหรับสังคมเยอรมันซึ่งได้บทเรียนจากสถานะของระบอบการปกครองแบบเผด็จการ (Suchavadee Wagner, Leben, 2001) และระบอบเผด็จการนั้นก็นำประเทศสู่สงครามโลกก่อให้เกิดความเสียหายมากมาย เยอรมันจึงออกแบบระบบการศึกษาและการกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อสร้างพลเมืองใหม่ให้มีความรู้และทักษะประชาธิปไตย รู้ทั้งเรื่องวิชาการและรู้เรื่องการเมืองไปด้วยเพื่อไม่ให้ถูกครอบงำทางการเมืองเหมือนที่ผ่านมาเพื่อให้คนรุ่นใหม่หลังสงครามโลกมีลักษณะที่สอดคล้องเอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นโดยทั่วไปในสังคมซึ่งมีหลักการของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองอยู่ที่ไม่ให้มีการครอบงำและการ

ชี้ให้ผู้เรียนแต่สนับสนุนให้เกิดการคิดวิเคราะห์และแสวงหาข้อมูล ไม่ใช่ตามผู้สอน การศึกษาแบบ Civic Education ในแบบของเยอรมันจึงให้ความสำคัญกับเสรีภาพและอิสระทางความคิดให้เกิดในตัวผู้เรียนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและในสังคมเพื่อให้เกิดความรู้ในตัวผู้เรียนมากกว่าการจำจากความรู้ของครูที่สอนแต่ฝ่ายเดียว การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของเยอรมันจึงมุ่งสร้างความเป็นพลเมืองในตัวเด็กและเยาวชน เพื่อเติบโตไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นพลเมืองที่มีวินัย มีจิตสำนึกทางการเมืองและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมสูงโดยมีเป้าหมายให้เกิดสังคมที่มีเสรีภาพ มีความเสมอภาค ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีความยุติธรรม พลเมืองชาวเยอรมันจึงมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองมากเพราะการศึกษาและการเมืองถูกนำมาสอนอย่างเชื่อมโยง บูรณาการเข้าหากัน เยาวชนเยอรมันจึงมีความสามารถที่จะมีจุดยืนของตัวเอง รวมถึงการมีจุดยืนทางการเมืองด้วย พลเมืองของเยอรมันโดยทั่วไปจึงเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและยอมที่จะจ่ายค่าสมาชิกเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนชื่นชอบอีกทั้งรัฐบาลก็ให้การสนับสนุนจัดงบประมาณเพื่อให้มีมูลนิธิทางการเมืองในการให้การศึกษาทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการ (Nonformal) แก่ประชาชนทั่วไปอีกด้วยทำให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในแบบของเยอรมันนั้นคือหัวใจของความสำเร็จในการสร้างชาติเยอรมันใหม่ให้ลุกขึ้นมาอีกครั้ง (ทิพย์พพร ต้นตีสุนทร, 2565)

กฎหมายการศึกษาสาธารณรัฐฟินแลนด์

ระบบการศึกษาของฟินแลนด์ ฟินแลนด์ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีตั้งแต่อายุ 7-16 ปีโรงเรียนทุกแห่งจะบริการอาหารกลางวันฟรีการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายไม่บังคับมีการจัดเตรียมอุดมศึกษาในสายสามัญและอาชีวศึกษาและในระดับอุดมศึกษาจะมีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอาชีวศึกษาชั้นสูงเป็นประเทศที่มีผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD - PISA) สูงและเว็ลด์อีโคโนมิกฟอรัมจัดอันดับการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เป็นอันดับ 1 ของโลกประชากรที่อายุเกิน 15 ปีอ่านออกเขียนได้ 100 เปอร์เซ็นต์และจำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยมีจำนวน 1.5 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 45 ของประชากรฟินแลนด์เน้น 1) การดูแลหลักสูตรโดยส่วนกลาง 2) การศึกษาภาคบังคับแบบให้เปล่า 3) การศึกษาเป็นรายบุคคล 4) การควบคุมมาตรฐานการผลิตและพัฒนาครู 5) การควบคุมมาตรฐานที่เข้มข้นและ 6) การศึกษาตลอดชีวิต (Clark, B.R. and Neave, G.R., 1992)

ฟินแลนด์มีนโยบายระดับชาติในการสร้างสังคมฐานเศรษฐกิจความรู้ระบบการศึกษาที่บูรณาการอย่างลงตัวการทำงานระหว่างส่วนราชการในส่วนกลางและท้องถิ่นส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนตั้งแต่ปฐมวัยและเน้นการผลิตครูที่มีศักยภาพโดยครูต้องจบการศึกษาศึกษาศาสตร์อย่างน้อยในระดับปริญญาโท

ฟินแลนด์เน้นคุณลักษณะของคน 6 ประการคือ

- 1) การให้ความสำคัญกับการศึกษา
- 2) ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน
- 3) ความมีระเบียบวินัยสูง
- 4) ความตรงไปตรงมาและซื่อสัตย์
- 5) ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและรักในความเป็นชาติของตน
- 6) การเป็นผู้มีทักษะในการทำงานสูง (วัฒนากร ต่อซอน, 2563)

ในฟินแลนด์ มีกฎหมายการศึกษาหลายฉบับที่ควบคุมระบบการศึกษา กฎหมายที่สำคัญประการหนึ่งคือพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดกรอบการทำงานสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษาและการฝึกอบรม การศึกษาพิเศษ และการศึกษาปฐมวัย จำนวนกฎหมายการศึกษาที่แน่นอนในฟินแลนด์อาจแตกต่างกันไป

รูปแบบวิธีการ มาตรการ และกฎหมายเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาคทางการศึกษา

รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสำคัญของการลดความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาและได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหนึ่ง ในกลยุทธ์สำคัญคือการจัดให้มีการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันสำหรับนักเรียนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังหรือสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เช่น โครงการ One District, One Scholarship ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อมอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนจากพื้นที่ด้อยโอกาสเพื่อสนับสนุนการศึกษา โปรแกรมนี้ช่วยลดช่องว่างระหว่างนักเรียนที่มีสิทธิพิเศษและผู้ด้อยโอกาส โดยรับประกันว่าข้อจำกัดทางการเงินจะไม่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษา

นอกจากนี้ รัฐบาลยังมุ่งเน้นที่การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล ซึ่งรวมถึงโครงการริเริ่มต่าง ๆ เช่น การปรับโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน การจัดหา

ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่จำเป็น และการสรรหาครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับสาขาเหล่านี้ รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันให้กับนักเรียนทุกคนด้วยการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังได้นำเสนอนโยบายเพื่อส่งเสริมการศึกษาระบบเรียนรวมอีกด้วยซึ่งรวมถึงการบูรณาการนักเรียนที่มีความพิการเข้ากับโรงเรียนกระแสหลัก และให้การสนับสนุนและที่พักที่จำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนจะมีส่วนร่วมและประสบความสำเร็จในระบบการศึกษา รัฐบาลได้จัดตั้งกลไกในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อติดตามและประเมินผลกระทบของนโยบายเหล่านี้ ซึ่งช่วยให้สามารถระบุพื้นที่ที่มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงและพัฒนาการแทรกแซงที่ตรงเป้าหมาย

ในประเทศไทย มีกฎหมายและนโยบายหลายประการเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางการศึกษา เช่น

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัตินี้เน้นย้ำถึงโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันสำหรับพลเมืองไทยทุกคนรับประกันสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติตามเพศ สถานะทางสังคม ชาติพันธุ์ หรือความพิการ และยังมีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับภูมิภาคอีกด้วย ทั้งเรื่องการศึกษาในระบบคือการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมายวิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษาการวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน (ภวิศา พงษ์เล็ก, 2560) ตลอดจนการศึกษานอกระบบเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทั้งที่เป็นเด็กก่อนวัยเรียน เด็กที่อยู่ในวัยเรียนที่ไม่สามารถเขาเรียนในระบบโรงเรียนตามปกติได้รวมถึงเยาวชนและผู้ใหญ่ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา (อัมพร พงษ์กัสนานันท์, 2550) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติหลักประกันด้านสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมทั้งมุ่งลดความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านภูมิศาสตร์และสังคม ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวกำหนดกรอบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย รวมถึงผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความต้องการจำเพาะทางการศึกษา

ในมาตรา 4 กำหนดความหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคคลและสังคมโดยรวม ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ การฝึกอบรม และการสืบสานทางวัฒนธรรม พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับระบบประกัน

คุณภาพ ทั้งภายในและภายนอก และนิยามบทบาทของครู คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรการศึกษาอย่างชัดเจน

สาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ ประกอบด้วย 9 หมวด 78 มาตรา โดยหมวดทั่วไป เน้นพัฒนาผู้เรียนทั้งในมิติร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิต ร่วมในสังคมอย่างสงบสุข ขณะเดียวกัน สิทธิทางการศึกษาตามหมวด 2 ระบุว่ารัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึงจัดให้คนพิการและผู้มีความสามารถพิเศษได้รับการศึกษาที่เหมาะสม

ในด้านระบบการศึกษา มาตรา 15 แบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีการกำหนดระดับขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาอย่างชัดเจน และระบุว่าการศึกษาภาคบังคับมีระยะเวลา 9 ปี สำหรับผู้มีอายุ 7-16 ปี

หมวดที่ 4 วางรากฐานแนวทางจัดการศึกษาด้วยการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมมั่นในศักยภาพการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง พร้อมกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้ครอบคลุมด้านวิชาการ สังคม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา เทคโนโลยี และทักษะชีวิตอย่างรอบด้าน ทั้งยังสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และกระบวนการประเมินผลควบคู่กับการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เด็กทุกคนในประเทศไทยได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเวลาเก้าปี ช่วยให้มั่นใจได้ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่คำนึงถึงภูมิภาคหรือสถานที่ตั้ง

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายสำคัญที่รับรองสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคนในประเทศไทยอย่างเท่าเทียม โดยกำหนดให้เด็กที่มีอายุครบเจ็ดปีบริบูรณ์ต้องเข้าเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนกว่าจะมีอายุครบสิบหกปี หรือสำเร็จการศึกษาชั้นปีที่เก้า ทั้งนี้ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดให้เด็กได้รับการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ได้แก่ การกำหนดค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคบังคับ เช่น “เด็ก” หมายถึงผู้มีอายุระหว่างเจ็ดถึงสิบหกปี และ “ผู้ปกครอง” หมายรวมถึงผู้ใช้อำนาจปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังนิยามหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 5 กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำประกาศเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียน โดยต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ส่วนมาตรา 6 ให้อำนาจสถานศึกษา ในการผ่อนผันเกณฑ์อายุของเด็กได้ตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในด้านการบังคับใช้ มาตรา 7 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการเข้าเรียนของเด็ก โดยผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือ หากฝ่าฝืนจะต้องรับโทษปรับตามที่ระบุใน มาตรา 9 และ 14

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยังเน้นย้ำถึงบทบาทของบุคคลทั่วไปที่ดูแลเด็ก นอกเหนือจากผู้ปกครองตามมาตรา 11 ซึ่งต้องแจ้งการอยู่อาศัยของเด็กต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายในหนึ่งเดือน

มาตรา 12 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาภาคบังคับในรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย สติปัญญา หรือสังคม พร้อมจัดหาเครื่องมือและความช่วยเหลือที่จำเป็น เพื่อรับรองโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

บทลงโทษตามมาตรา 13 ถึง 15 ครอบคลุมทั้งกรณีที่ผู้ปกครองละเลยหน้าที่ ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ หรือมีพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าศึกษาของเด็ก โดยมีโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันถึงหนึ่งหมื่นบาท (พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545)

3. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านการศึกษาแบบเรียนรวมและส่งเสริมการมอบโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันสำหรับนักเรียนที่มีความพิการทั้งในมิติการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่และทุกช่วงวัย ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ โดยศึกษาจากสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (ขวัญชัย ช้วนา และธารทิพย์ ช้วนา, 2559)

4. พระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัตินี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลที่มีความพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ กำหนดให้สถาบันการศึกษาต้องจัดหาที่พักและบริการสนับสนุนที่เหมาะสมแก่นักเรียนที่มีความพิการ

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2556 ได้รับการตราขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความพิการในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาค โดยกำหนดให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดการศึกษาและ

สนับสนุนบริการพิเศษให้เหมาะสมกับลักษณะและความจำเป็นเฉพาะบุคคลของผู้เรียนที่มีความพิการ ตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการตลอดช่วงชีวิต

บทนิยามสำคัญ ได้แก่ “คนพิการ” คือบุคคลที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิตหรือการมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากบกพร่องในด้านต่าง ๆ เช่น การเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว หรือสติปัญญา “แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล” (IEP) คือแนวทางเฉพาะในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล และ “เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก” หมายถึงอุปกรณ์หรือบริการที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพและการเข้าถึงการศึกษาของคนพิการ

การเรียนรู้ร่วมในระบบปกติทุกระดับได้รับการส่งเสริมควบคู่กับการศึกษานอกระบบผ่านศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยเปิดโอกาสให้คนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ในทุกบริบทอย่างมีประสิทธิภาพ

สิทธิทางการศึกษาของคนพิการ ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ประกอบด้วยสิทธิในการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การเลือกประเภทบริการทางการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและผ่านกระบวนการประกันมาตรฐาน ส่วนครูที่เกี่ยวข้องโดยตรงจะได้รับค่าตอบแทนพิเศษตามที่กำหนด

สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดทำ IEP สำหรับนักเรียนพิการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ขณะที่รัฐมีหน้าที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง พร้อมเปิดโอกาสให้ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนดระเบียบหรือประกาศเพื่อรองรับการดำเนินงานด้านนี้

ด้านกลไกการบริหารและส่งเสริมการศึกษา ได้จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดนโยบายและกำกับการดำเนินการด้านการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเป็นระบบ

ในหมวดเกี่ยวกับกองทุน ได้มีการจัดตั้ง “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ” ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนจำนวน 21 คน ทำหน้าที่วางแผน บริหาร อนุมัติการใช้เงิน และแต่งตั้งคณะกรรมการในด้านต่าง ๆ การจัดทำงบการเงินและการบริหารกองทุนเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล

5. แผนส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2579 แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ เป็นการวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถ

แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการขับเคลื่อนภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การกำหนดทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกำหนดปัจจัยที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1) เน้นวิชาแกนตามนโยบายการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้ จุดเน้นของวิชาหลักต้องเป็นการสอนที่มากกว่าการให้มีความรู้ที่จำเป็น แต่ควรเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งด้วย 2) เน้นที่ทักษะการเรียนรู้ในสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็นทักษะ 3 ประเภท คือ ทักษะด้านข้อมูลและสื่อสาร ทักษะทางการคิดและการแก้ปัญหา และทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการพึ่งพาตนเองได้ 3) ใช้เครื่องมือของศตวรรษที่ 21 ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ได้แก่ เทคโนโลยีด้านข้อมูลและการสื่อสาร คอมพิวเตอร์ เครือข่าย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือเกี่ยวกับเสียง ภาพ และสื่ออื่น ๆ รวมทั้งสื่อประสม 4) สอนและเรียนรู้ในบริบทของศตวรรษที่ 21 โดยครูสามารถนำบริบทในชีวิตประจำวันมาสู่ห้องเรียน หรือนำผู้เรียนออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บริบทต่าง ๆ ของสังคมอย่างแท้จริง 5) สอนและเรียนรู้ในเนื้อหาของศตวรรษที่ 21 โดยในสหรัฐอเมริกาเน้นเนื้อหา 3 หัวข้อ คือ ความตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของโลก การเข้าใจการเงิน เศรษฐศาสตร์ และธุรกิจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การเข้าถึงความเป็นพลเมือง 6) ใช้การวัดผลประเมินผลของศตวรรษที่ 21 ในการวัดทักษะการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21 โดยการทดสอบระดับชาติใช้วัดวิชาแกนและทักษะศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับการวัดผลประเมินผลในห้องเรียน โดยการวัดผลประเมินผลในห้องเรียนต้องเข้มแข็งและบูรณาการกับกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผลสะท้อนทันทีและช่วยผู้เรียนที่เรียนรู้วิชาแกนและทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) แผนนี้จัดทำขึ้นเพื่อลดความแตกต่างทางการศึกษาระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพิ่มคุณภาพครู และส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในพื้นที่ด้อยโอกาส กฎหมายและนโยบายเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในประเทศไทย และเปิดโอกาสให้บุคคลทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

ผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ากฎหมายมีบทบาทเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาโดยเฉพาะการออกแบบและบังคับใช้กฎหมายที่ตอบสนองต่อข้อจำกัดของกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กในถิ่นทุรกันดาร เด็กพิการ และผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์การพัฒนากฎหมายจึงควรมุ่งขยายขอบเขตการศึกษาภาคบังคับ เพิ่มการจัดสรรงบประมาณและยกระดับมาตรฐานให้ทั่วถึง ขณะเดียวกันควรส่งเสริมบทบาทของชุมชนและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนเสริม นอกจากนี้ กฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นต้นแบบที่มีศักยภาพในการประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับสิทธิในการศึกษาให้ทั่วถึงและยั่งยืน

เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ควรพัฒนามาตรการทางกฎหมายและกลไกที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การปรับปรุงกฎหมายเพื่อครอบคลุมกลุ่มเปราะบาง กฎหมายการศึกษาควรได้รับการปรับปรุงเพื่อขยายความครอบคลุมไปถึงกลุ่มเด็กที่อยู่นอกระบบ เช่น เด็กข้ามชาติ เด็กไร้สัญชาติ และเด็กในพื้นที่ห่างไกล ควรกำหนดบทบัญญัติที่ชัดเจนให้หน่วยงานรัฐมีความรับผิดชอบในการจัดหาโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเหล่านี้ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสม

2. การสร้างระบบสนับสนุนทางการศึกษาแบบองค์รวม ควรมีกฎหมายที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาผ่านการบูรณาการของหลายภาคส่วน เช่น การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท ควรสนับสนุนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน

3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ ควรมีกฎหมายที่กำหนดให้รัฐจัดหาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและอุปกรณ์การเรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในทุกพื้นที่ รวมถึงกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบาง

4. การจัดตั้งกลไกตรวจสอบและประเมินผล ควรมีกฎหมายที่กำหนดให้มีหน่วยงานอิสระเพื่อตรวจสอบความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในทุกพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อเสนอแนะหรือร้องเรียน

5. การปรับแนวทางการเรียนการสอนให้เหมาะสม รัฐควรส่งเสริมให้มีกฎหมายที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม เช่น การศึกษาแบบเฉพาะทางสำหรับเด็กพิการ และการศึกษาในภาษาท้องถิ่น

การดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา ในทุกมิติ สร้างโอกาสที่เท่าเทียม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา ขาวเรืองและศาสตรา แก้วแพง. (2564). *มาตรการทางกฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา*. สงขลา: หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ขวัญชัย ช้วนา และธารทิพย์ ช้วนา. (2559). การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในศตวรรษที่ 21.

วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 1(1),

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2565). การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา :

กรณีศึกษา. ต่างประเทศสำหรับประเทศไทย. ม.ป.ป.

ปิยะนุช ฐิติพัฒนะ. (2546). *สิทธิมนุษยชนกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ:

แอมเนสตี้. (2564). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก

<https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/udhr/>

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 1166/ตอนที่ 74 ก.

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 128 ก.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม 125 ตอนที่ 41 ก.

พระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก.

ภวิศา พงษ์เล็ก. (2560). *หลักการและปรัชญาการศึกษา*. อุตรธานี: เอกสารประกอบการสอน

คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก.

- วัฒนากร ต่อซอน. (2563). *เปรียบเทียบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศไทยกับประเทศฟินแลนด์*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=175082&bcat_id=1
- สุนทรผลไท จันทระ, สมพร ปานดำ, ธนาคาร คุ่มภัย และรัตนภรณ์ ชียงางคบุตร. (2565). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูงตามบริบทวิทยาลัยฯ ขนาดเล็ก เพื่อตอบสนองการพัฒนาประเทศ. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา*, 6(2), 2565.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรียานนท์ พลสิม. (2563). *แนวคิดและทฤษฎีการศึกษานโยบายสังคม*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนกร วรพิทักษานนท์ และศยามล เจริญรัตน์. (2565). ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนไทย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(6), 2565.
- ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. 2558. *โครงการสถาบันวิจัยการเรีนรู้สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. ปัญหาขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก แก้ไขอย่างไรดี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. <https://tdri.or.th/2015/07/insufficient-teachers-in-small-schools/>
- ศึกษาธิการ กระทรวง. (2556). “ภาคผนวก ง : ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21” นโยบายสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. เอกสารสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6/2556 : 76-78. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัมพร พงษ์กัสนานันท์. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Clark, B.R. and Neave, G.R. (1992). *The Encyclopedia of Higher Education*. Great Britain: B.P.C. Wheatons Ltd.